

DENIS DE ROUGEMONT: EUROPA ES DEFINEIX PER LA SEVA CULTURA

«Tota raça i tota terra que ha estat successivament romanitzada, cristianitzada, i sotmesa, pel que fa a l'esperit, a la disciplina dels grecs, és absolutament europea» (Paul Valéry, *Variété*, p. 49)

A ulls de molts europeus, formats pels manuals escolars i els estereotips que els dominen, els contrastos entre alemanys i francesos, insulars i continentals, escandinaus i grecs són tals, pel que fa a la manera de viure, a les confessions religioses i a les formes polítiques, que ens prohibirien creure en una unitat de cultura, o com mínim en una unitat prou consistent per servir de fonament a una eventual unió política. Sobre això es pot observar:

1.- Que les diferències de llengua, de religió, de raça, de costums i de nivell de vida entre bretons i llenguadocians, frisons i bavaresos, piemontesos i sicilians, o fins i tot entre pastors catòlics de l'Appenzell i banquers protestants de Ginebra no han impedit la unificació nacional de França, Alemanya, Itàlia o els cantons suïssos – de la mateixa manera que aquesta unificació, pel demés, no ha suprimit les seves diferències, tot i que les escoles estatals, en els països centralitzats s'han esforçat per aconseguir-ho des de fa un segle.

2.- Per pintorescos i evidents que siguin els contrastos entre suecs i grecs, per exemple, no és menys cert que un suec que llegeixi Kazantzakis, un grec que llegeixi Selma Lagerlöf, o un francès i un alemany que llegeixin aquests mateixos autors, trobaran pràcticament el mateix plaer perquè hi reconeixeran les mateixes passions, les mateixes esperances i els mateixos dubtes, els mateixos mites o la mateixa fe dominant el rerefons mil·lenari sobre el qual es destaquen la idea de persona, la lluita contra el destí, l'acceptació del temps, i en conseqüència, de la història, l'afirmació de la dignitat de l'home, valors fonamentals i específics d'Europa.

I tanmateix la nostra diversitat és tan nombrosa i tan gelosament mantinguda que pot veure's, precisament, com una primera definició d'Europa. Res no és més comú a tots els europeus que el seu gust per diferenciar-se els uns dels altres, de distingir-se del veí, de conrear cadascú la seva singularitat, fins a veure-hi la seva raó de ser. ¿No serà l'europeu com aquest home estrany que es manifesta en tant que europeu en la precisa mesura que dubta ser-ho, prenent, al contrari, identificar-se sigui amb l'home universal, sigui amb l'home d'una sola nació del gran complex continental, del qual revela que en forma part en la mesura que el contesta?

La unitat d'Europa, de la qual es tracta aquí, la que escapa tan fàcilment a les nostres definicions, però tan difícilment a les mirades dels altres, és la unitat de la nostra cultura pluralista. És una comunitat de valors antinòmics i d'òrgens molt diversos, barrejats en dosis molt variades. És també el joc dialèctic d'alguns principis dominants, intuïcions religioses, opcions de base que informen no tan sols l'evolució de les arts, de les ciències i dels règims polítics i dels judicis morals, sinó també tota l'economia, tota la vida material dels pobles.

La unitat d'Europa en tant que cultura es defineix en termes de comprensió, com una «societat» segons Toynbee, en la seva famosa tesi inicial: «La unitat

intel·ligible d'estudi històric no és ni un Estat-nació (*nation state*), ni la humanitat en el seu conjunt, sinó un cert grup humà que hem anomenat 'societat'».

Europa tan sols pot ser compresa globalment en tant que unitat de cultura, i en conseqüència, la nostra actual situació cultural tan sols esdevé intel·ligible en el marc continental de la seva evolució trimil·lenària, i no en el marc dels Estats-nacions constituïts en època recent, ni en el quadre de la humanitat en el seu conjunt, que encara no ha conegut mai una cultura comuna, tot i que és sempre veritat que intenta confeccionar-ne una, mitjançant elements que pren prestats a la nostra.

Denis de ROUGEMONT: fragment de l'assaig PANORAMA DE LA CULTURA EUROPEA DE LA GRÈCIA ANTIGA FINS ELS NOSTRES DIES (1973); publicat dins el vol. II dels seus ESCRITS SOBRE EUROPA, (Tom III de les OBRES COMPLETES. París: Éditions de la Différence,1994, pp.412-413). Trad. R.A.